

Професори українізації

Майк Йогансен

Професор Нарбонов оце закінчував лекцію на тему: "Українські прикметники та їхня роль у великому переселенні народів".

Машиністки Мура й Ната сиділи, як зачаровані, вдивляючися в блискучі окуляри шановного професора. Отут за оцим білим лобом ховалися всі українські прикметники і роїлися різноманітним натовпом, ждучи наказу з нервових центрів професора Нарбонова, щоби, каскадом з'явившись на світ, оглушити, ошарашити, приголомшити несвідомих і боязких слухачів.

"... на цім я кінчаю. Чи є в кого якісь запитання?" – пронеслося по залі великої установи останнє речення і уперлося в мовчанку. Десь зашепотіло і раптом сипнули запитання.

– "Скажіть, чому українська мова така трудна?, – кокетливо запитала гарненька Ната. – Я прекрасно вчилася по-французьки й було дуже легко – мерсі мадам; і по-англійськи також: олрайт і гудбай, але українська мова занадто тяжка для мене – скажіть, чому це так?" – "Скажіть, коли в нас буде іспит". – "Я все одно провалюсь – я зроду не вивчу цієї мови". – "Де ви живете професор?" – "Ви добре знайомі з усіма українськими письменниками?".

Професор Нарбонов методично зняв окуляри і звів їх угору. "Прошу вас, не поспішайте. Я одповім усім". Професор добув з кишені хустку, протер окуляри і почав відповідати. "Так, українська мова дуже важка і це саме через її милозвучність. Грубе європейське чи російське вухо не може вловити тонкощів української мови. Нехай європейець вимовить слово "паляниця". Хай спробує. Або краще нехай і не пробує. Так, іспит буде швидко. Так, громадянка Орліва може провалитися на іспиті, бо вперто пише і називає себе Орлова, а не Орліва, як треба по-українському. Так, професор живе недалеко – в Народньому Університеті. Так, професор прекрасно знайомий з усіма українськими письменниками. В Сосюри й Хвильового він хрестив дітей. З Йогансеном він жив на дачі в Норвегії. З Кулішем Пантелеймоном варив куліш на березі Дніпра коло могили Шевченка. З Кулішем Миколою вкупі писав "Дев'яносто сім", при чім Куліш написав усіх тільки тридцять, а він, професор Нарбонов, шістдесят сім*".

Професор Нарбонов одяг фетровий віденський бриль і поважною ходою подався з залі.

Коли він вийшов на вулицю, до нього впнувся суєтливий суб'єкт у замурзаній сорочці: "вельмишановний пане й добродію, допоможіть бувшому учителеві гімназії... жінка... діти... хоч копійок двадцять, добродію, повік за вас молитиму бога, сам я учитель!"

Професор Нарбонов велично одмахнувся од шахрая й намірився переходити вулицю. Але раптом йому спала на думку блискуча гумористична ідея. Він широко всміхнувся і став:

- Бувший учитель, пане, - ще раз спробував шахрай.

- Гей, ви, - сказав професор Нарбонов, - ви, здається, можете трохи балакати по-українському.

За півгодини перед здивованим оком голодного шахрая розгорнулась велична картина. Він був у прекрасно омебльованім кабінеті професора Нарбонова. Удовж стін стояла колосальна шафа, вся повна найкращих високо-наукових праць з галузі українознавства. Словник Терпила, словник Дубровського, Ізюмов, у жовтій обкладинці, Ізюмов у синіх палятурках, Ізюмов. у шкіряній оправі, Сабалдир, уваги, знову Сабалдир* - товпилися на лакованих полицях шафи. Над шафою висіли портрети письменників.

Зачарований, ошарашений чоловічок стояв і мовчав. В тиші розлігся металевий голос професора Нарбонова.

- Тепер, - сказав професор Нарбонов, простягаючи руку, - тепер я скажу вам, що ви думаєте. Мовчіть! Ні слова! Я скажу вам, що ви думаєте.

Професор зробив драматичну павзу.

- Ви думаєте, що я, професор Нарбонов, сягнув цієї розкоші й цієї величі довгими роками невпинної роботи? Ви думаєте, що я скінчив гімназію, вступив до університету, залишався при нім стипендіятом, у голоді і холоді писав роботи, топив пічку своїми віршами і вчився, вперто вчився фонетики, морфології, діалектології української мови? Ви думаєте, що я друкував свої лінгвістичні роботи в наших і закордонних часописах? Ви думаєте, що я, кінець-кінцем, виготовував магістрантські іспити і одного прекрасного дня... А на самім ділі було ось що.

Професор Нарбонов обачно глянув навколо, втягнув чоловічка в кімнату і причинив двері.

В дверях клацнув американський замок, Почалася секретна розмова.

.....

Через два місяці товстий високий чоловік, у віденським фетровім брилі й прекраснім синім костюмі, до тютки схожий на професора Нарбонова, підійшов до дверей яскраво освітленої залі.

- Хто там читає, - запитав професор у поважного бухгалтера, що, стоячи коло дверей, уперто намагався встромити свою голову в залю. Бухгалтер на хвилину покинув свої зусилля і сказав у гострому тоні:

- Не заважайте слухати. Читає знаменитий професор Мосипів, член методологічної комісії. Ви задоволені?

Професор Нарбонов не відповів нічого. Натомість він втягнув шию і до нього долетіли слова:

- ... Що ж до теорії професора Нарбонова, ніби милозвучність в українській мові походить з часів татарського полону, то в своїй статті, видрукованій в усіх англійських журналах, я цю теорію цілком спростував. - З марксівської точки погляду (неприступної для старих учених, а в тім числі й для професора Нарбонова) милозвучність в українській мові можна віднести тільки на карб впливу печенізького та

половецького індустріального пролетаріату"

Нарбонов піднявся навшпиньках і зазирнув на катедру. За катедрою поруч зі шклянкою води й новеньким фетровим брилем у новесенькому сірому костюмцеві, у колосальних рогових окулярах... був незнайомиць, що два місяці тому прохав у Нарбонова допомоги.

Примітки

В Сосюри й Хвильового він хрестив дітей. З Йогансеном він жив на дачі в Норвегії. З Кулішем Пантелеймоном варив куліш на березі Дніпра коло могили Шевченка. З Кулішем Миколою вкупі писав "Дев'яносто сім", при чім Куліш написав усіх тільки тридцять, а він, професор Нарбонов, шістдесят сім. – Зрозуміло, це брехня. В Миколи Хвильового не було дітей. Майк Йогансен ніколи не був у Норвегії. А Микола Куліш свою першу п'єсу "97" написав без усяких співавторів.

Словник Терпила, словник Дубровського, Ізюмов, у жовтій обкладинці, Ізюмов у синіх палятурках, Ізюмов. у шкіряній оправі, Сабалдир, уваги, знову Сабалдир. – Маються на увазі "Словник російсько-український" Петра Терпила та Пилипа Терпила, "Словник московсько-український" Віктора Дубровського, "Російсько-український словник" та "Українсько-російський словник" Овсія Ізюмова, праці українського мовознавця Григорія Сабалдира, та "Уваги до сучасної української літературної мови" Олени Курило.